

BESLUT

Datum
2021-08-11

Dnr
2021/958

Advokatfirman Henrik Timan AB
henrik@advokattiman.se

ANSPRÅK ENLIGT LAGEN (1998:714) OM ERSÄTTNING VID FRIHETSBERÖVANDEN OCH ANDRA TVÅNGSÅTGÄRDER

Sökande

Damir Al-Ali

Ombud: Henrik Timan

Åklagarmyndigheten

Åklagarkammaren i Kristianstad, AMR-1412-21

Justitiekanslerns beslut

Sökanden har rätt till ersättning för

lidande	840 000 kr
ombudskostnader	2 672 kr
Summa	842 672 kr

Ersättningen ska betalas ut av Justitiekanslern.

Utbetalning av ersättning sker normalt inom tio arbetsdagar från beslutets datum.

Bakgrund

Sökanden har varit frihetsberövad under tiden den 29 april 2017 till 8 januari 2020 som misstänkt och senare dömd för brott. Ett anhållande av sökanden i hans frånvaro verkställdes den 29 april 2017 och han häktades den 2 maj 2017. I häktningsbeslutet gav tingsrätten åklagaren rätt att meddela restriktioner. Sökanden dömdes av tingsrätten den 13 oktober 2017 till fängelse tre år och tre månader. Tingsrätten beslutade även att han skulle utvisas ur riket och att han skulle kvarbli i häkte. Sökanden hade dittills under tiden som frihetsberövad haft restriktioner, men dessa hävdades i domen. Både åklagaren och sökanden överklagade domen. Hovrätten, som meddelade dom den 31 januari 2018, ändrade tingsrättens dom endast på så sätt att fängelsestraffet skärptes till fyra år och sex månader. Sökanden överklagade domen till Högsta domstolen som dock inte beviljade prövningstillstånd. Den 16 mars 2018 påbörjade sökanden verkställigheten av fängelsestraffet.

I brottmålet prövades frågan om sökandens ålder. Själv hade han gjort gällande att han var född i februari 2001, vilket skulle ha inneburit att han var 15 respektive 16 år gammal vid tiden för gärningarna (december 2016 – april 2017). Såväl tingsrätten som hovrätten fann dock, mot bakgrund av resultatet av en åldersundersökning genomförd i juli 2017, att det var mest sannolikt att sökanden vid den tidpunkten var 18 år eller äldre.

Sedan sökanden begärt resning och åberopat ny utredning i åldersfrågan beslutade Högsta domstolen den 8 januari 2020 att någon åtgärd för verkställighet av hovrättens dom såvitt avser påföljd och utvisning tills vidare inte fick ske. I ett slutligt beslut den 7 februari 2020 biföll Högsta domstolen ansökan om resning och förordnade att målet i de resta delarna – dvs. avseende påföljd och utvisning – på nytt skulle tas upp i hovrätten. Beslutet motiverades med att sökanden fick anses ha gjort det sannolikt att åldersbedömningen skulle ha fått ett annat utfall, utan något försteg för den högre åldern, om bedömningen hade kunnat grundas även på det nya materialet. Vidare förordnades att inhibitionsbeslutet avseende verkställigheten skulle bestå.

Målet togs därefter i de resta delarna upp på nytt i hovrätten, som meddelade dom den 16 april 2020. Hovrätten ändrade sitt tidigare domslut i påföljdsdelen på så sätt att påföljden bestämdes till fängelse två år. Domslutet i utvisningsfrågan stod däremot fast. Såvitt gällde sökandens ålder fann hovrätten – efter en helhetsbedömning av den utredning som vid det laget hade lagts fram – att det var mest sannolikt att han var född i februari 2001 och därmed hade varit 15 respektive 16 år vid tiden för brotten. Hovrätten ansåg att straffmättningsvärdet – med hänsyn till sökandens ungdom och till utvisningen – motsvarade två år och tre månader. Straffet sattes vidare ned med ytterligare tre månader efter beaktande av att den tid sökanden hade varit frihetsberövad översteg det utmätta fängelsestraffet.

Begäran m.m.

Sökanden har begärt ersättning för lidande med skäligt belopp för den tid som han varit frihetsberövad utöver vad han skulle ha avtjänat enligt den slutligen utdömda påföljden. Han har vidare begärt ersättning för ombudskostnader med 2 672 kr inklusive mervärdesskatt, motsvarande en och en halv timmes arbete.

Sökanden har anfört att följande omständigheter ska beaktas vid bestämmandet av skälig ersättning. Under större delen av tiden i häkte var han endast 16 år gammal och satt med fulla restriktioner i nästan sex månader. Häktesvistelsen var mycket påfrestande såväl fysiskt som psykiskt. När han överfördes till anstalt var han 17 år gammal och blev väldigt utsatt bland vuxna grovt kriminella personer. Han började avtjäna på anstalten Kumla och flyttades senare till anstalten Norrtälje, vilka båda är i högsta säkerhetsklass. För det fall han hade dömts i enlighet med sin rätta ålder hade påföljden med största sannolikhet blivit slutet ungdomsvård och han hade inte behövt sitta på någon av anstalterna.

Åklagarmyndigheten har lämnat ett yttrande.

Justitiekanslerns bedömning

Av 4 § frihetsberövandelagen följer att den som har avtjänat fängelsestraff har rätt till ersättning om det efter beslut om resning döms ut en mindre ingripande påföljd. Ersättning bör då beräknas efter den överskjutande tiden, dvs. den tid som den enskilde har verkställt ett fängelsestraff trots att han eller hon inte skulle ha gjort det. Vid beräkningen av den tiden ska även den hypotetiska villkorliga frigivningen beaktas.

I sökandens fall bestämdes påföljden slutligen till två års fängelse. Den tid han skulle ha avtjänat – utifrån att villkorlig frigivning normalt sker efter två tredjedelar av strafftiden – uppgår till 16 månader. I det här sammanhanget bör dock beräkningen göras med utgångspunkt i en påföljd om två år och tre månader – och därmed en avtjänandetid om 18 månader – eftersom hovrätten gav sökanden tre månaders straff lindring med hänsyn just till att frihetsberövandet översteg det utmätta fängelsestraffet. Vid tidpunkten för Högsta domstolens inhibitionsbeslut i januari 2020 hade sökanden suttit frihetsberövad under drygt två år och åtta månader. Den överskjutande tid som ska läggas till grund för beräkningen av ersättningen motsvarar därmed ungefär 14 månader.

Bland de omständigheter som är av särskild betydelse vid bestämmandet av lidandeersättningen är frihetsberövandets längd (se prop. 1997/98:105 s. 57 och NJA 2012 s. 464). Ju längre tid ett frihetsberövande varat desto större är typiskt sett lidandet. Då ersättningen efter det första året som frihetsberövad utgår med successivt högre månadsbelopp motsvarar den överskjutande tiden om 14 månader ett högre belopp än de första 18 månaderna av frihetsberövandet – dvs. de 18 månader för vilka någon ersättning inte ska utgå.

Justitiekanslern finner att en skälig ersättning för den överskjutande tiden kan bestämmas till 840 000 kr. Vid bestämmandet av beloppet har beaktats att frihetsberövandet och domen avsett särskilt allvarlig brottslighet.

Att frihetsberövandet varit förenat med restriktioner har beaktats vid bestämmande av denna ersättningsnivå. Det som har framkommit i det nu aktuella ärendet avseende restriktioner ger inte anledning att ytterligare höja ersättningen.

Ungdomar brukar få en förhöjd ersättning i Justitiekanslerns praxis, eftersom deras lidande i allmänhet får antas vara större än vuxnas. Med hänsyn till att sökandens ungdom dock beaktats vid straffmätningen – vilket får till följd att den ersättningsgrundande överskjutande tiden blir längre än den annars hade blivit – skulle han dock bli överkompenserad om samma omständighet beaktades även nu, särskilt som förhöjd ersättning redan utgår med anledning av brottslighetens allvar.

Om ett frihetsberövande har varit särskilt påfrestande kan det föranleda rätt till ytterligare en höjning av ersättningen. Det krävs dock att sökanden – genom läkarintyg eller annan utredning – gör sannolikt att hans eller hennes lidande har varit avsevärt större än normalt. Sökanden har i det här fallet inte gett in någon sådan utredning. Det finns därför inte skäl att höja hans ersättning ytterligare.

Begärd ersättning för ombudskostnader är skälig och godtas.

Ärendet har föredragits av Åsa Andersson.

Mari Heidenborg

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Upplysningar om överklagande m.m.

Justitiekanslerns beslut har fattats enligt bestämmelserna om statens frivilliga skadereglering som finns i förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten. Beslutet kan inte överklagas. Den som är missnöjd med beslutet kan väcka talan mot staten i allmän domstol för att få begäran prövad i den ordning som gäller för tvistemål.